

YLI-II 28 KIERIKKIKANGAS 972 01 0028

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus

Sami Viljanmaa 2003

**Yli-Ii [28] Kierikinkangas
Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus
8.-22.9.2003**

**Kierikkikeskus
Sami Viljanmaa
2003**

SISÄLLYSLUETTELO

1. ARKISTOTIEDOT	1
2. JOHDANTO	2
3. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TUTKIMUSHISTORIA.....	2
4. KAIVAUKSEN TOTEUTUS JA KAIVAUSTEKNIikka.....	3
5. KAIVAUSHAVAINNOT JA -LÖYDÖT.....	4
6. YHTEENVETO	5
PERUSKARTTAOTE	6
YLEISKARTTA 1:500.....	7
KARTTA KOEOJISTA 1:250	8
PROFIILIKARTTA 1:20, KOEOJA 4	9
VALOKUVALIITTEET	10
LÖYTÖLUETTELO <i>poistettu ss</i>	12

1. ARKISTOTIEDOT

YLI-II [28] KIERIKINKANGAS

Kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 9.-22.9.2003

Sami Viljanmaa

<i>Kunta:</i>	Yli-Ii
<i>Kylä:</i>	Karjala
<i>Tilat ja maanomistajat:</i>	20:12, om. PVO-Vesivoima Oy (Virkkulantie 207, 99100 Ii) sekä Yli-Iin kunta / Kierikkikeskus
<i>Peruskartta:</i>	3512 10 PAHKAKOSKI
<i>Koordinaatit:</i>	Kierikinkangas D: x = 7252 10-26, y = 3451 12-37, z = 60-60,5 m mpy
<i>Kertomukseen liittyvät löydöt:</i>	KM 33997: 1-9, diar. 19.9.2003
<i>Aiemmat tutkimukset:</i>	Hans-Peter Schulz, inventointi 1998 Petro Pesonen, kaivaus 1998
<i>Aiemmat löydöt:</i>	KM 310722: 1-738 (P. Pesonen, 1998)

2. JOHDANTO

Kierikkikeskuksen majoitustilojen rakentamisen valmistelut edellyttivät museoviraston päätöksen mukaisesti koekaivauksia kohteessa Yli-Ii [28] Kierikinkangas, tarkemmin määritettynä kivikautisen asuinpaikan Kierikinkangas D eteläisessä osassa, vedellä täyttyneestä sorakuopasta laskevan ojan ja Kierikkikeskuksen ohitse kulkevan tien välisellä alueella.

Koekaivauksen tavoitteena oli paikantaa ja rajata tutkimusalueella mahdollisesti sijaitsevat muinaisjäännökset sekä tutkia ne niiltä osiltaan, jotka majoitustiloja rakennettaessa joutuisivat tuhoutumisuhan alaisiksi. Tavoitteeseen pyrittiin kaivamalla kahden viikon kenttätyöaikana 9.-22.9.2003 alueelle koeojia ja koekuoppia kaikkiaan 51,75 m². Koeojista metrin levyistä ojaa oli kaikkiaan 20 m ja leveydeltään puolimetristä 59,5 m. Neliömetrin laajuisia koekuoppia kaivettiin kaksi.

Koekaivauksen kenttäjohtajana toimi fil.yo Sami Viljanmaa. Tutkimusapulaisina ja kaivajina Kierikinkankaalla puursivat fil.yo:t Tiia Ikonen ja Risto Nurmi, jotka osallistuivat myös ansiokkaasti kaivauksen jälkitöihin syksyllä 2003. Tiia Ikonen laati kaivausraportin kuvallitteet ja löytöluettelon sekä puhdisti ja numeroi kaivauslöydöt, Risto Nurmi puolestaan huolehti kaivauskarttojen puhtaaksi piirtämisestä.

3. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TUTKIMUSHISTORIA

Tutkittava alue sijoittui Kierikinkankaan itäisimmän rantavallin eteläpään. Etelässä tutkimusalue rajoittui Kierikkikeskuksen ohitse kulkevaan tiehen, lännessä notkelmaan tien ja sorakuopan välissä, pohjoisessa sorakuopan reunaan ja idässä sorakuopasta laskevaan ojaan (Ks. yleiskartta sivulla 7 sekä kuva 2 sivulla 10). Mitään maan pinnalle näkyviä merkkejä ihmisen toiminnasta ei alueella ollut havaittavissa.

Syksyllä 2003 tutkimuksen kohteena ollutta aluetta oli aiemmin tutkittu kesällä 1998 FL Petro Pesosen johdolla. Tuolloin asuinpaikan eteläiseen osaan, aivan Kierikkikeskuksen ohitse nykyisin kulkevan tien varrelle kaivetulta kaivausalueelta tavattiin kampakeramiikkaa, kvartssia, kiviesineiden katkelmia ja koivutervaa sekä punamultaa. Kyseisistä löydöistä pääosa oli löydetty alkuperäisen maanpinnan päälle tietä tehdessä kasatusta ojista kaivetusta täyttömaasta.

Muutoin alue oli Pesosen tutkimusten mukaan hyvin niukkalöytöinen – kaivausalueen yhteydessä olleita koekuoppia huomioimatta vain yhdestä koekuopasta alueelle kaivetun kymmenen koekuopan joukosta oli tavattu merkki ihmisen toiminnasta, kvartsiydin. Pesonen määritteli kuitenkin alueen kokonaisuudessaan kuuluvaksi rauhoitusluokkaan II, jonka mukaisesti jatkotutkimukset paikalla olivat tarpeellisia.

4. KAIVAUKSEN TOTEUTUS JA KAIVAUSTEKNIikka

Kaivauksella käytettiin Petro Pesosen alueelle vuonna 1998 luomaa koordinaatistoa, joka onnistuttiin paikantamaan Pesosen paikalleen jättämän takymetrin kohdistuspisteen ($x=717,70$ / $y=1236,65$) ja vielä maastossa havaittujen koeruutujen sijainnin perusteella. Peruslinja sijoitettiin kohtaan $x = 720 - 740$ / $y = 1230$. Peruslinjalle kymmenen metrin välein lyödyt puupaalut jätettiin kaivauksen jälkeen paikalleen mahdollista myöhempää käyttötarvetta varten.

Tutkittavan alueen laajuus suhteessa käytettävissä olevan ajan ja henkilöstön määrään asetti vaatimuksensa kaivaustekniikalle. Alueelle pyrittiin resurssien asettamisessa rajoissa laatimaan mahdollisimman kattava koeojien verkosto, jota lisäksi täydennettiin kahdella neliömetrin laajuisella koeruudulla. Koeojien kaivamisessa pyrittiin tehokkuuteen – ojat kaivettiin lapiolla pohjamaahan saakka ilman keinotekoisia kaivauserroksia ja kaikki kaivettu maa seulottiin 5 mm seulalla mahdollisten löytöjen talteen saamiseksi. Periaatteena oli ryhtyä tarkempaan kaivamiseen vasta, mikäli seulottaessa tavattaisiin löytöjä tai koeojan maaperässä havaittaisiin normaalia metsämaannoksesta poikkeavia ilmiöitä. Tämä mahdollisti kaivausten ripeän etenemisen. Seulomisessa käytettiin kolmijalkojen päälle asetetun orren varaan ripustettua siirrettävää riippuseulaa (Ks. kansilehti sekä kuvat 1 ja 4 sivuilla 10 - 11), ja kaivettu maa seulottiin pääosin kulloinkin kaivettavan koeojan jo kaivettuun osaan turhien maansiirtotoimien minimoimiseksi. Koeojat kaivettiin pääosin 40 cm - 50 cm syvyyteen, kunnes päädyttiin puhtaaseen pohjahiekkaan, joka usein erottui myös raekooltaan pintakerroksia karkeampana. Löydöt otettiin talteen neliömetrin tarkkuudella, suurempaan tarkkuuteen lapiokaivanta ei antanut mahdollisuutta. Muuta dokumentointia varauduttiin suorittamaan tarvittaessa, kaivauksen edetessä dokumentointitarve tosin osoittautui liki olemattomaksi.

5. KAIVAUSHAVAINNOT JA -LÖYDÖT

Havainnot muinaisesta ihmisen toiminnasta tutkimusalueella jäivät hyvin niukoiksi. Likamaata ei tutkimuksissa tavattu lainkaan, ja löydöt olivat jokseenkin hajanaisia (Ks. kartta sivulla 8 sekä oheinen taulukko). Ainoa osa tutkimusalueesta, jolla löytötiheys oli edes kohtalainen, sijoittui alueen kaakkoiskulmalle, lähelle Petro Pesosen vuoden 1998 kaivausalueetta. Alue Pesosen kaivausalueen halki johtavasta tiestä itään säästetäänkin kaikilta maaperään kajoamista vaativilta toimilta Kierikkikeskuksen majoitustiloja rakennettaessa. Muualla tutkimusalueella löytöjen katsottiin olevan niin vähäisiä, etteivät ne aiheuta tarvetta jatkotutkimuksiin.

Taulukko 1. Kaivausalueet, havainnot ja löydöt

Kaivausalue	Koordinaatit	Havainnot ja löydöt
Koeoja 1	x=720-740 / y=1227 leveys 1 metri	Ojan itäreunalla huuhtoutumiskerroksessa muutamia palaneita kiviä ruudussa x=727 / y=1227.
Koeoja 2	x=728 / y=1202-1227 leveys ½ metriä	Ruudusta x=728 / y=1225 kvartsi-iskoksia 2 kpl. Ruudusta x=728 / y=1210 kvartsi-iskoksia 6 kpl. Tieuran kohdassa kerrokset pääosin tuhoutuneet pohjamaahan saakka.
Koeoja 3	x=728,5 / y=1228-1238 leveys ½ metriä	Muutamia palaneita kiviä huuhtoutumiskerroksessa ruudussa x=728,5 / y=1236.
Koeoja 4	x=717-728,5 / y=1233,5 leveys ½ metriä	Pinnassa täyttömaata välillä x=717-726. Täyttömaan seasta kvartsi-iskoksia 10 kpl. Ruudusta x=726 / y=1233,5 seinämäpala tyypillistä kampakeramiikkaa. Ruudusta x=718 / y=1233,5 reunapala tyypillistä kampakeramiikkaa sekä liuskeiskos. Kvartsi-iskoksia 3 kpl ruudusta x=719 / y=1233,5. Moderni kaivanto katkaisee alkuperäiset kerrokset kohdassa x=718, josta etelään maa on sekoittunutta (Ks. kuva 3 sivulla 11 sekä profiilikartta sivulla 9).
Koeoja 5	x=736,5 / y=1228-1235 leveys ½ metriä	Normaali häiriötön metsämaannos.
Koeoja 6	x=722-728 / y=1217 leveys ½ metriä	Normaali häiriötön metsämaannos.
Koeruutu 1	x=740 / y=1169	Normaali häiriötön metsämaannos.
Koeruutu 2	x=740 / y=1162	Normaali häiriötön metsämaannos.

Tunnusomaista koko tutkimusalueelle oli 10 cm – 15 cm paksu huuhtoutumiskerros, joka vaihtui voimakkaaseen rikastumiskerrokseen ja edelleen paikoin hyvin vaikeasti kaivettavaan anturamaahan. Maaperä oli pintaosiltaan pääosin hienoa hiekkaa, joka hiukan syvemmillä usein muuttui raekooltaan karkeammaksi.

6. YHTEENVETO

Kivikautisen asuinpaikan Kierikinkangas D eteläosassa suoritettiin koekaivaus 9.-22.9.2003. Koekaivauksen tavoitteena oli selvittää tutkimusalueen muinaisjäännösten sijainti ja rajat, jotta varmistettaisiin, ettei Kierikkikeskuksen majoitustilojen rakentamishanke uhkaa alueen muinaisjäännöksien säilymistä. Koekaivaus toteutettiin Yli-Iin kunnan rahoittamana.

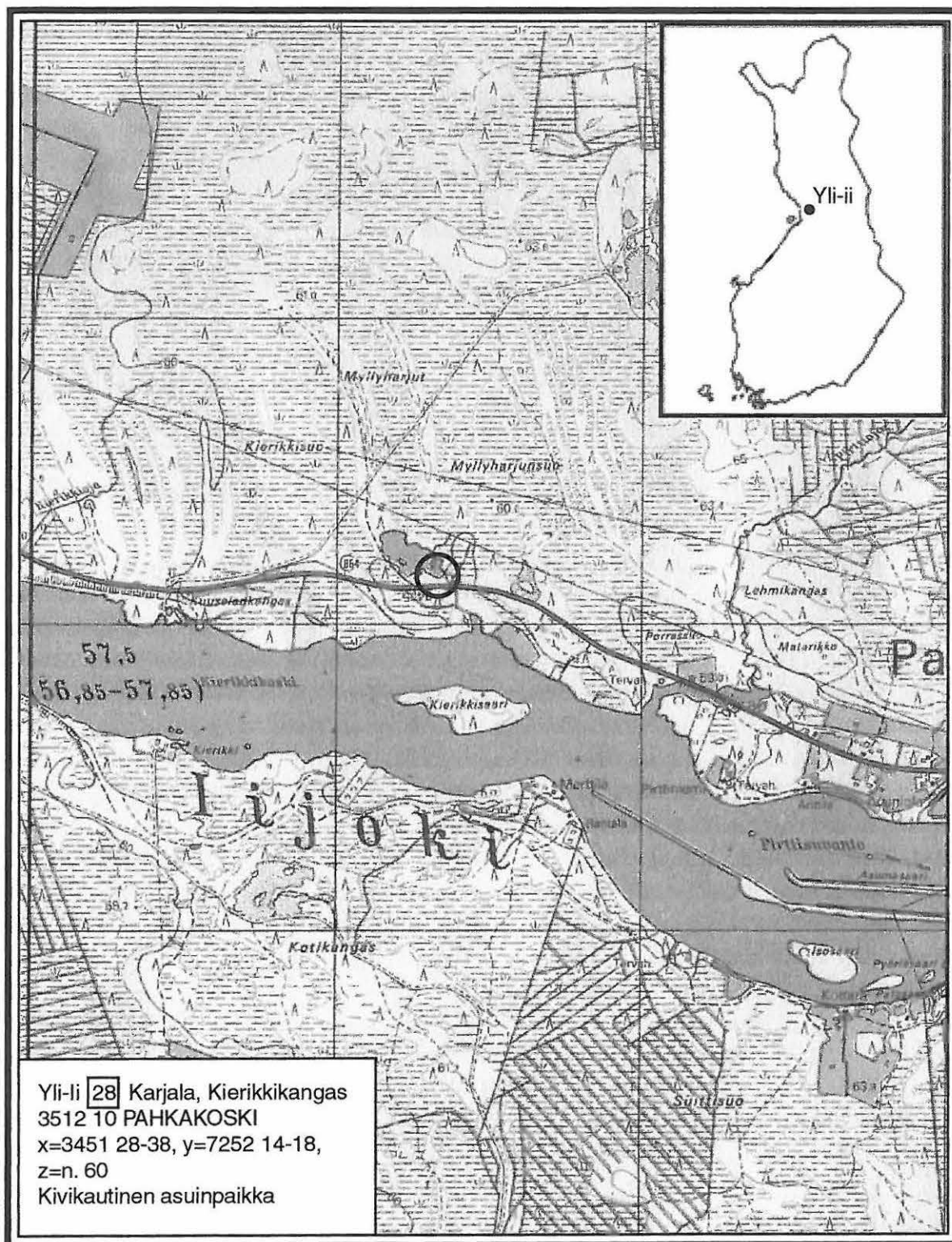
Tutkimuksissa tehdyt havainnot ihmisen muinaisesta toiminnasta tutkimusalueella jäivät koeojien laajuudesta huolimatta varsin niukoiksi. Varsinaista kulttuurikerrosta tai likamaata ei alueelta tavattu lainkaan, ja löytöjen selvä – joskin vähäinen – enemmistö keskittyi alueen kaakkoisosaan, Petro Pesosen vuoden 1998 kaivausalueen läheisyyteen. Löydöt sijoittuvat odotetusti tyypillisen kampakeramiikan ajalle. Löytöjen niukkuudesta ja hajanaisuudesta huolimatta tutkimusalueen kaakkoisosan tuhoutuminen haluttiin estää, ja paikalle suunnitellun Kierikkikeskuksen majoitustiloille johtavan tien linjausta muutettiin kymmenkunta metriä syrjään löytökeskittymästä.

Koekaivauksella saavutettujen tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että Kierikkikeskuksen majoitustilojen rakentamishanke ei merkittävästi vaaranna Kierikinkankaan muinaisjäännösten säilymistä. Majoitustilat parkkipaikkoinen sijoittuvat sorakuopasta laskevan ojan pohjoispuolella hyvin lähelle Kierikinkangas D:n asuinpaikannealuetta, mutta kuitenkin täysin entisen sorakuopan alueelle, kuoppaan ajetun täyttömaan päälle. Ojan eteläpuolelta, sorakuopassa nykyään olevan lammen etelärannalta, ei suunnitelluilta rakennuspaikoilta tavattu juurikaan merkkejä muinaisjäännöksestä. Kyseisen alueen voidaankin katsoa olevan asuinpaikan niukasti käytettyä reuna-aluetta, jonka arkeologisesti tavoitettavissa oleva tietoarvo on hyvin vähäinen. Lisätutkimukset alueella ennen rakennustöiden aloittamista eivät ole tarpeellisia.

Oulussa 10.10.2003

Sami Viljanmaa, fil. yo

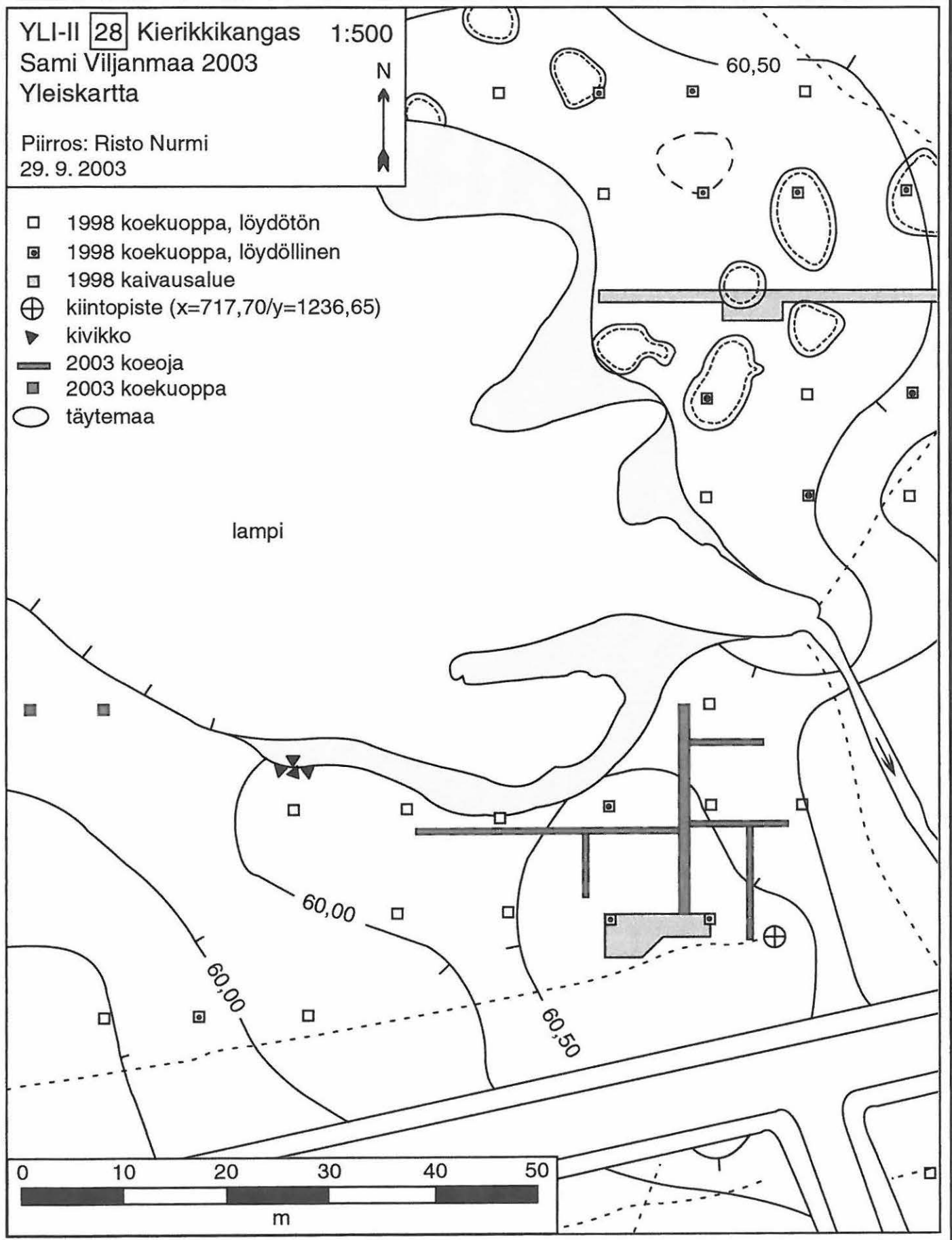

YLI-II 28 Kierikkikangas 1:500
Sami Viljanmaa 2003
Yleiskartta

Piirros: Risto Nurmi
29. 9. 2003

- 1998 koekuoppa, löydötön
- 1998 koekuoppa, löydöllinen
- 1998 kaivausalue
- ⊕ kiintopiste (x=717,70/y=1236,65)
- ▼ kivikko
- 2003 koeoja
- 2003 koekuoppa
- täytemaa

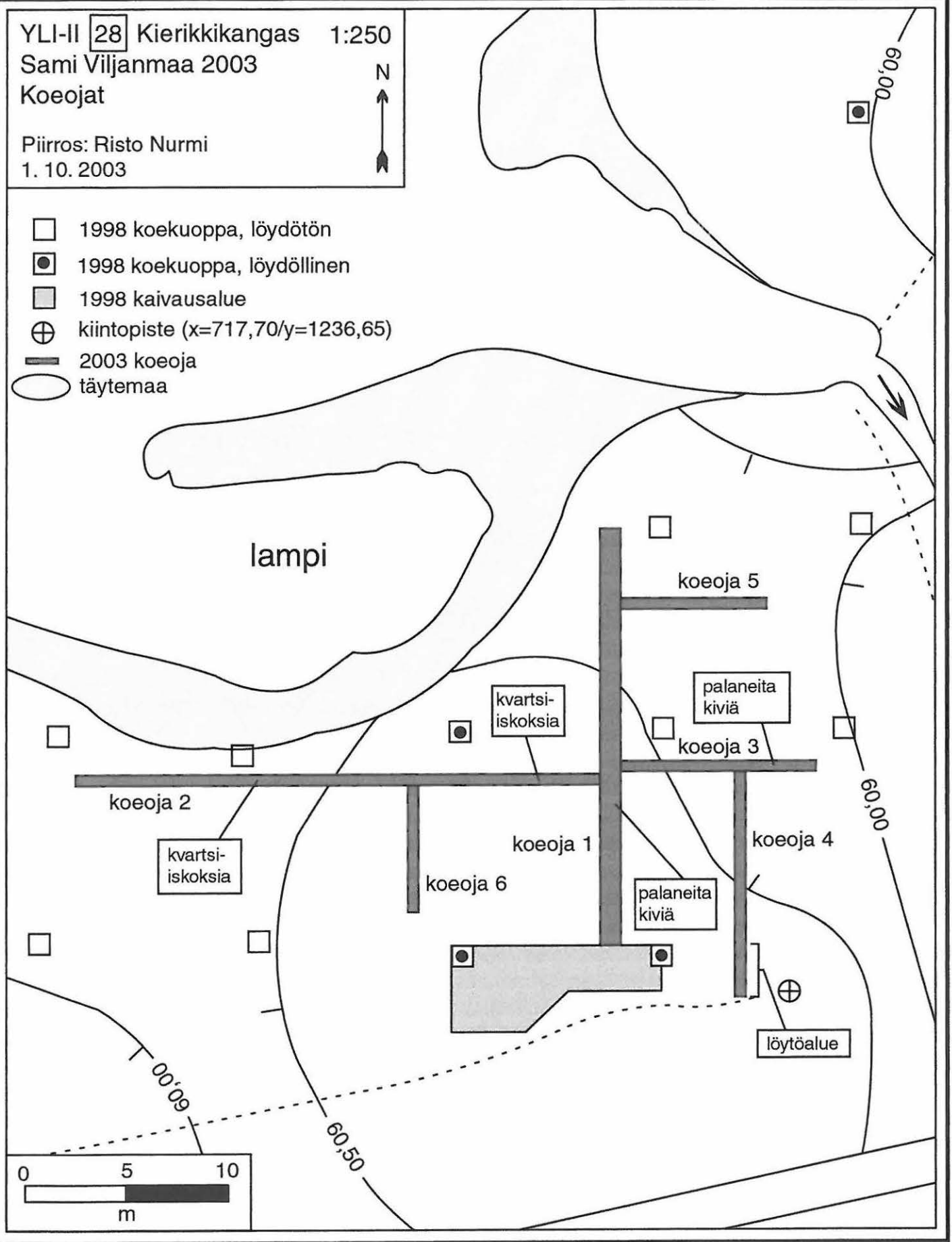

YLI-II 28 Kierikkikangas 1:250
Sami Viljanmaa 2003
Koeojat

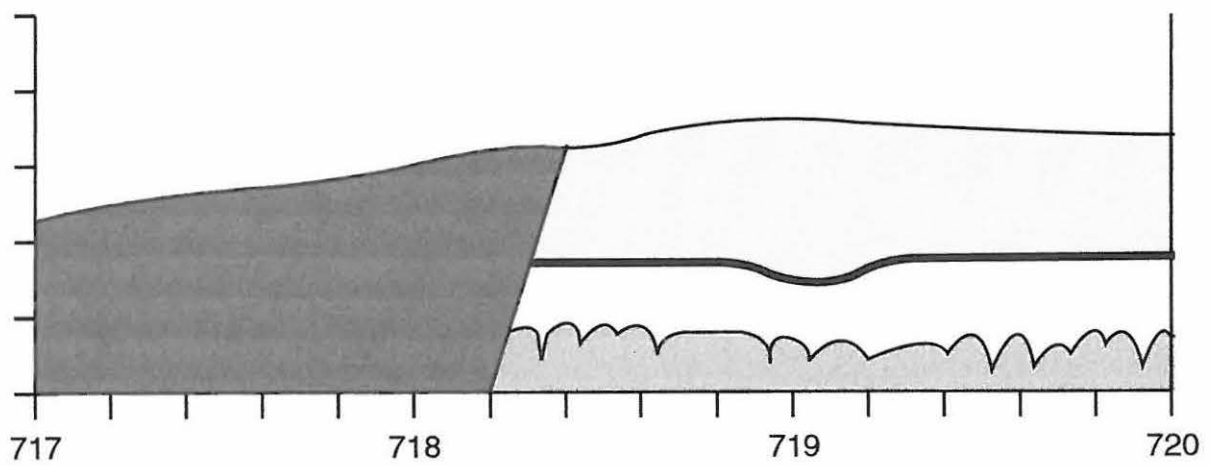

Piirros: Risto Nurmi
1. 10. 2003

- 1998 koekuoppa, löydötön
- 1998 koekuoppa, löydöllinen
- 1998 kaivausalue
- kiintopiste (x=717,70/y=1236,65)
- 2003 koeoja
- täytemaa

YLI-II 28 Kierikkikangas 1:20
Sami Viljanmaa 2003
profiilikartta, koeoja 4
länsiseinä x=717-720
Piirros: Risto Nurmi
5. 10. 2003

- nuorempi täytemaa
- vanhempi täytemaa
- alkuperäinen huuhtouma
- alkuperäinen rikastuma
- alkuperäinen pintamaa

YLI-II [28] KIERIKINKANGAS

Sami Viljanmaa 2003

Kuva 1. Kaivajina Kierikinkankaalla toimivat
fil.yo:t Risto Nurmi ja Tiia Ikonen. (Kuvaaja: Sami Viljanmaa)

Kuva 2. Yleiskuva. Kaivausalue etelästä päin kuvattuna. (Kuvaaja: Sami Viljanmaa)

Kuva 3. Koeojan 4 länsiprofiili eteläpäässä ojaa noin välillä $x = 717 - 718$.

(Kuvaaja: Risto Nurmi)

Kuva 4. Seulomisen riemua. Kaivauksella kaikki maa seulottiin kolmijalkojen varaan ripustetulla siirrettävällä riippuseulalla. (Kuvaaja: Sami Viljanmaa)